

مصطفی احمدی
پژوهشگر و استاد دانشگاه

مزاری؛ منادی فرهنگی گفتگو

دشوار و کمرشکن بود. اما مزاری با اراده پولادین خود و با توجه به افکار بلندی که در سر داشت، در جامعه خود، فرهنگ مطالعه و سوادآموزی را ترویج کرد تا از این طریق بتواند بذر چنین فرهنگی را بکار و قدرت گفتگو را در جامعه خود بالا ببرد.

اما منظور از گفتگو چیست؟ منظور از گفتگو که نشانه بلوغ فکری و عقلانی یک جامعه است، حرف زدن و یا اختلاط روزمرگی نیست. گفتگو، جنجال و مجادله و مناظره هم نیست. گفتگو یک داد و ستد سازنده، اخلاقی، عقلانی و هم سطح است.

گفتگوی واقعی، شیوه‌ای است برای جویای مشترک و دست یافتن به ریشه‌های بدیهه‌سوء تفاهات و پیش‌داوری‌هایی که مانع فهم درست بین انسان‌ها می‌شود. گفتگو در پی اجماع نیست بلکه در روند آن، دیدگاه‌های مختلف افراد گفتگو کننده برای یکدیگر قابل فهم می‌شود و موانع هم‌فکری برطرف می‌گردد. گفتگو یک توانایی محوری برای مبادله اندیشه‌ها است.

با توجه به تعاریف بالا به خوبی می‌توان دریافت که شهید مزاری در قدم نخست توانست، با شنیدن نظرات

یکی از اصلی‌ترین مؤلفه‌های بلوغ عقلانی و روحی، چه در سطح فردی و چه در سطح اجتماعی، توانایی گفتگو است. جامعه‌ای که چنین توانایی را نداشته باشد، در پیچ و خم مسیر توسعه گم خواهد شد و آرزوی پیشرفت و توسعه برای مردمان آن کشور، به یک آرزوی محال تبدیل خواهد شد. اقتصاددانان توسعه برای شرایط آستانه‌ای توسعه - یعنی شرایطی که تا در جامعه‌ای محقق نشود، اصولاً موتور توسعه روشن نخواهد شد و قطار یک جامعه روی ریل توسعه قرار نخواهد گرفت - ویژگی‌های متعددی ذکر کرده‌اند. وقتی به این شرایط با دقت نگاه می‌کنیم، در می‌یابیم که تقریباً همه آن‌ها نیازمند وجود یک مهارت و اصل مهم در جامعه است و آن مهارت گفتگو است. مهارتی که سال‌هاست در کشور ما وجود نداشته و آن‌طور که باید فرهنگش به وجود نیامده است.

هدف از این نوشتار کوتاه، اشاره کوتاه به نقش شهید وحدت ملی استاد عبدالعلی مزاری در ایجاد فرهنگ گفتگو است. ایجاد چنین فرهنگی در فضای مسموم آن زمان کشور که زبان زور و قهریه فرهنگ غالب بود، کاری بس

“

ما در جهانی عادلانه
زندگی نمی‌کنیم. این
کم‌ترین ادعایی است
که یک نفر می‌تواند
در حوزه نظریه
سیاسی به عمل آورد.
اما چندان روشن
نیست که اگر عدالت
معنایی داشته باشد،
در مقیاس جهانی چه
معنایی می‌تواند
بدهد.

”

پیدا کرد و تأثیرات متقابل آن‌ها را شناخت.

۴- ایجاد جامعه مدنی: مشارکت مردم در تصمیم‌گیری‌های مربوط به جامعه و سرنوشت، پیش زمینه جامعه مدنی است. تا مردم با یکدیگر و با توجه به محیط پیرامون خود و مسائل آن، هم‌فکری و گفتگو نکنند، جامعه مدنی شکل نمی‌گیرد. از خصوصیات فطری و طبیعی انسان، تعادل بین منافع فردی او و سهمیم بودن او در جمع است. هر کدام از این جنبه‌های شخصیتی اگر وزنه بیشتری یابد، رشد همه جانبه مختل می‌گردد.

با توجه به کاربردهای مهارت گفتگو در یک جامعه، می‌توان به این مهم اشاره کرد که شهید مزاری از بحران‌های اخلاقی و اجتماعی موجود در جامعه به دلیل داشتن مهارت گفتگو با خبر شد و برای این‌که بتواند کشور را از چنین بحرانی نجات دهد، با گروه‌ها و جناح‌های مختلفی وارد گفتگو شد و راه حل‌های منطقی خود را با توجه به نظرات سایر گروه‌ها ارائه کرد.

از طرفی وی توانست، با داشتن چنین مهارتی، هویت از دست رفته جمع کثیری از مردم کشور را احیا کند که به همین دلیل از ایشان به‌عنوان احیاگر هویت هزاره‌ها نیز یاد می‌شود. مزاری نه تنها هویت قوم هزاره را احیا کرد بلکه هویت بسیاری از دیگر گروه‌های را که به دلیل وجود ظلم، استبداد و سرکوب از بین رفته بود را برایشان برگرداند. مزاری با داشتن توانایی منحصر به فرد خود می‌توانست احیاگر کل افغانستان باشد و مسیر توسعه کشور را هموار کند ولی دشمنان قسم خورده افغانستان، چنین فرصتی را از وی و مردمش سلب کردند.

شهید مزاری با آگاهی کاملی که از تاریخ و مسائل کلان کشور خود داشت، توانسته بود پل ارتباطی خوبی بین

گروه‌های مختلف مردم هزاره، آن‌ها را در یک صف‌بندی واحد سیاسی - اجتماعی برای دستیابی به اهداف مشترک‌شان قرار دهد که این امر نیاز به مهارت مهمی مانند قدرت گفتگو داشت. مزاری توانست با داشتن چنین توانایی، بسیاری از مشکلات جامعه خویش را درک کند و برای حل آن راه‌حل‌های منطقی ارائه دهد. برای این‌که اهمیت داشتن توانایی و فرهنگ گفتگورا در یک جامعه بهتر درک کنیم به طور خلاصه اشاره‌ای به کاربردهای این مهم خواهیم داشت:

۱- توجه به ندهای اخلاقی: بحران اخلاقی نه تنها در جامعه ما، بلکه در تمام جهان وجود دارد. به وسیله گفتگو که مهم‌ترین ابزار ارتباطی انسان‌ها است می‌توان به تنظیم و تدوین الزامات اخلاقی پرداخت و با هم-فکری راهکارهایی پیدا کرد که الزامات اخلاقی متناسب با مقتضیات زمان تدوین گردد.

۲- هویت‌یابی: به همراه روند جهانی شدن، اگر زمینه هویت‌یابی جمعی و ملی فراهم نشود، مشکلات زیادی ایجاد می‌شود که اکنون در کشور خود شاهد آن هستیم. بحران هویت، زمینه بسیاری از مشکلات اجتماعی است. در روند گفتگوی سازنده و واقعی، زمینه دستیابی به هویت فردی و جمعی فراهم می‌گردد.

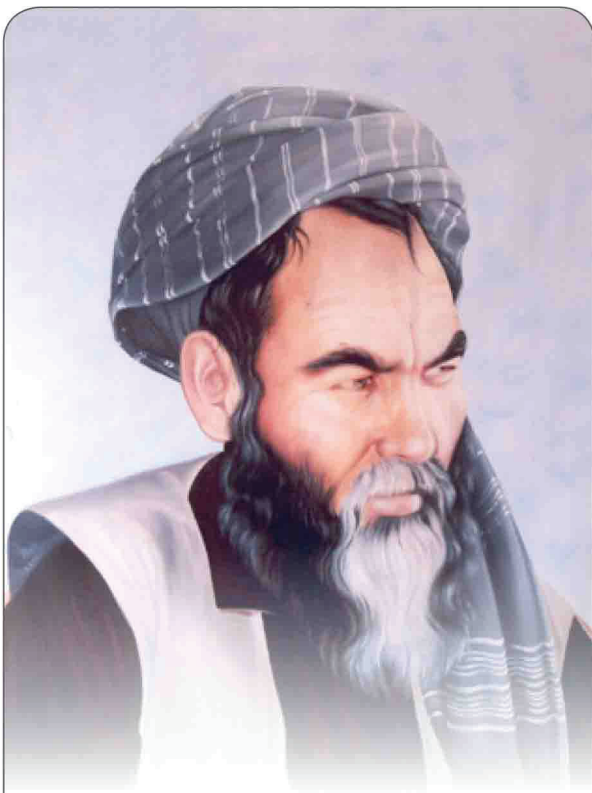
۳- از بین بردن گودال بین سنت‌گرایان و نوگرایان: مشکلات موجود اقتضا می‌کند تا تلاش گسترده‌ای برای بازاندیشی در تفکرات قدیم و پرورش آن‌ها به صورت جدید صورت گیرد. بایستی برای یافتن ارزش‌ها و الزامات مشترک تلاش کرد. این کار نیازمند به درک و فهم دو جانبه بین سنت‌گرایان و نوگرایان است. امروز به دلیل کم‌رنگ شدن مرزها، تأثیرات فرهنگی همه‌جا هست، منتها آگاهی نیست و بایستی نسبت به آن‌ها آگاهی

۶۶

با توجه به کاربردهای مهارت گفتگو در یک جامعه، می‌توان به این مهم اشاره کرد که شهید مزاری از بحران‌های اخلاقی و اجتماعی موجود در جامعه به دلیل داشتن مهارت گفتگو با خبر شد و برای این‌که بتواند کشور را از چنین بحرانی نجات دهد، با گروه‌ها و جناح‌های مختلفی وارد گفتگو شد و راه حل‌های منطقی خود را با توجه به نظرات سایر گروه‌ها ارائه کرد.

۹۹

66

شهید مزاری در زمینه
ایجاد یک جامعه مدنی نیز
با ترویج فرهنگ مطالعه در
جامعه خود، قدرت گفتگو
در کشور را تقویت
می نمود. وی توانست با
روشن کردن چراغ ذهن
مردم خویش، حق طلبی را
با روش درست آن به مردم
بیاموزد تا مردم هزاره،
امروز مدنی‌ترین مردم
کشور باشند که همیشه به
دنبال زندگی مسالمت‌آمیز
و رفع مشکلات کشور و
جامعه-ای به دور از جنگ
و برتری خواهی هستند.

99

نسل سنت-گرای کشور و نواندیشان باشد. هم حرف‌های
دیروز را می دانست و هم به دنبال اصلاحات و تغییرات در زمان
خویش بود که این امر را با فرهنگ گفتگو پیگیری می کرد. او
توانسته بود نسل امروز را با تاریخ دیروز و آرمان فردایش پیوند
بزند و خود حامل تاریخ دیروز کشور و مردمش بود و به دنبال
فردایی روشن برای مردم و کشورش می گشت.

شهید مزاری در زمینه ایجاد یک جامعه مدنی نیز با ترویج
فرهنگ مطالعه در جامعه خود، قدرت گفتگو در کشور را تقویت
می نمود. وی توانست با روشن کردن چراغ ذهن مردم خویش،
حق طلبی را با روش درست آن به مردم بیاموزد تا مردم هزاره،
امروز مدنی‌ترین مردم کشور باشند که همیشه به دنبال زندگی
مسالمت‌آمیز و رفع مشکلات کشور و جامعه-ای به دور از جنگ
و برتری خواهی هستند.

با توجه به مطالب ذکر شده بالا می توان به جرأت این را
گفت که شهید مزاری در آن مقطع تاریخی، به دنبال ایجاد
فرهنگ گفتگو در کشور بود و همیشه از قطع جنگ و ایجاد
صلح در کشور سخن به میان آورد. وی در این باره گفته بود: ”
ما در افغانستان جنگ را راه حل نمی دانیم. راه حل مسأله
افغانستان پذیرش یکدیگر است.“ رهبر شهید با بیان این جمله
از جنگ دوری جسته و تفاهم و گفتگو را یگانه گزینه برای تأمین
صلح و حراست از تمامیت ارضی عنوان می کند. از نظر رهبر
شهید تنها گزینه رسیدن به صلح، تحمل و هم پذیری یکدیگر
است. افکار بلندی که او در سر داشت، اگر در آن زمان عملی
شده بود، وضعیت افغانستان امروز، جایگاه متفاوتی می داشت.
مزاری در زمان خودش، مردی متفاوت از سایر رهبران جهادی
بود که با راه حل‌های منطقی خود، به دنبال حق طلبی و
وحدت ملی در کنار برادری و برابری تمام اقوام کشور بود و
تمام این موارد را با گفتگو و مذاکره با سایر احزاب دنبال
می کرد و با توجه به شرایط کشور، نظر خود را ارائه می نمود. با
توجه به آثار به جا مانده از شهید مزاری، به خوبی در می یابیم
که با داشتن قدرت گفتگو، طرح‌های سنجیده شده و
واقع بینانه‌ای را برای معضلات و بحران‌های موجود در کشور
ارائه داد که تا هنوز می تواند جوابگوی مشکلات کشور باشد.
شهید مزاری با کاشتن بذر چنین فرهنگی در جامعه، آینده
روشنی را برای فردای کشور ترسیم می کرد. مزاری به اراده
مردم احترام قائل بود و مشارکت سیاسی تمام مردم کشور را به
تناسب نفوس دنبال می کرد.

در نهایت یاد و خاطره آن شهید والا مقام را در بیست‌وسومین
سالگردش گرامی می داریم و فرهنگ و میراث به جا مانده از او
را ترویج خواهیم کرد تا به کشوری با ثبات دست پیدا کنیم که
بتواند مشکلات خود را با گفتگو حل نماید.